

Adviesnota

Aan Dura Vermeer
Van N. Scheerder
Telefoon 0613221762
Projectnummer RM002426
Onderwerp Update ecologisch onderzoek Stationsplein Utrecht ten behoeve van het Noordgebouw
Datum 18-12-2014

1. Aanleiding en doel

Op het Stationsplein te Utrecht vindt herontwikkeling plaats. In de toekomst komen hier diverse nieuwe gebouwen, waaronder het Noordgebouw en een grote fietsenstalling. Het projectgebied dat in voorliggende memo wordt besproken heeft betrekking op het Noordgebouw.

Bij dergelijke ruimtelijke ontwikkelingen is het vanuit natuurwetgeving van belang om na te gaan of er door de werkzaamheden negatieve effecten op beschermde natuurwaarden optreden. Dit betreft beschermde soorten (Flora- en faunawet) en beschermde gebieden. Voor uitleg over het wettelijke kader wordt verwezen naar bijlage 1.

In voorgaande jaren is al ecologisch onderzoek verricht op en rondom de projectlocatie. Omdat deze onderzoeken een paar jaar geleden zijn uitgevoerd is een update van deze onderzoeken uitgevoerd. Doel van voorliggende adviesnota is toetsing van de beoogde ontwikkeling Noordgebouw aan het wettelijke kader van natuur.

2. Locatie

De onderzoekslocatie betreft het Stationsplein te Utrecht. De locatie wordt begrensd door de bebouwing van Hoog Catherijne (Gildekwartier) en de sporen van Utrecht Centraal. De projectlocatie overlapt deels met de sporen zoals te zien in figuur 1. De locatie ligt tussen de Sijpesteintunnel en eindigt nog vóór de OV-Terminal.



Figuur 1: de geprojecteerde locatie van het Noordgebouw is aangegeven middels de gele lijn. Bron: POS plankaart 2010.

Adviesnota

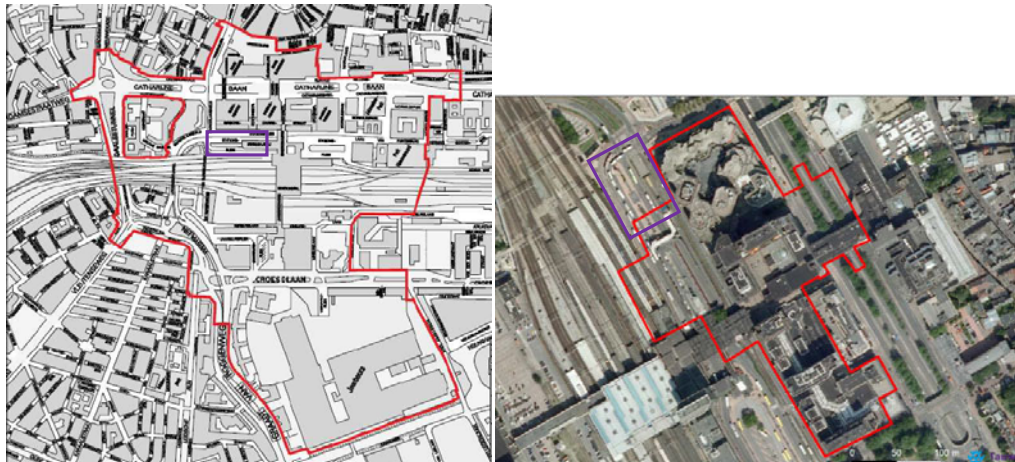
3. Werkwijze

Voor de update van de ecologische onderzoeken heeft een bureaustudie en een veldonderzoek plaats gevonden.

3.1 Bureaustudie

In voorgaande jaren is er door het adviesbureau Tauw ecologisch onderzoek verricht in en rondom het stationsgebied. De onderzoekslocatie van Tauw beslaat een groter gebied dan de onderzoekslocatie besproken in voorliggende adviesnota. In figuur 2 is weergegeven waar Tauw het onderzoek heeft uitgevoerd. De volgende rapporten zijn gebruikt voor de bureaustudie:

- Tauw. Quickscan stationsgebied Utrecht. 10 maart 2008
- Tauw. Ecologisch onderzoek stationsgebied Utrecht. 20 januari 2009
- Tauw. Update ecologische onderzoek Hoog-Catharijne: Quickscan. 26 april 2012
- Tauw. Update ecologisch onderzoek Hoog-Catharijne. 7 december 2012



Figuur 2: Onderzochte locaties door Tauw (binnen de rode contouren). Met paars is de globale locatie van het Noordgebouw aangegeven. De linker afbeelding geeft het onderzoeksgebied aan van 2008 en 2009. De rechter afbeelding geeft het onderzoeksgebied aan van 2012. Bron: Tauw 2008, 2009 en 2012.

3.2 Veldbezoek

Op 17 december 2014 heeft een visuele inspectie door een ervaren ecooloog plaats gevonden. Hierbij is gekeken naar de aanwezigheid van beschermde soorten (Flora- en Faunawet) en tevens is middels een biotoopverkenning de potentiële geschiktheid van de locatie voor beschermde soorten beoordeeld. Het veldbezoek heeft overdag plaatsgevonden en er is geen gebruik gemaakt van hulpmiddelen zoals bat detector, boomcamera en vallen.

4. Resultaten Flora- en faunawet

In onderstaande paragrafen worden de resultaten van het bureauonderzoek en het veldbezoek besproken.

Adviesnota

4.1 Bureaustudie

Uit de onderzoeksrapporten van Tauw, zoals opgenomen in paragraaf 2.1 blijkt dat er geen geschikt habitat op de projectlocatie is voor (strikt)beschermde grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Deze zijn in de veldbezoeken dan ook niet waargenomen door Tauw.

Rondom de locatie van het Noordgebouw zijn wel vogels met jaarrond beschermde nesten zoals de gierzwaluw aangetroffen en vliegroutes, foerageergebieden en verblijfplaatsen van vleermuizen. In het V&D gebouw aan de Rijnkade bevinden zich nestlocaties van de gierzwaluw, dit is buiten de projectlocatie voor het Noordgebouw.

Foerageergebieden van vleermuizen zijn aangetroffen langs de beplanting van de Catharijnebaan, Catharijnesingel, Vredenburgplein en Jaarbeurs. Verblijfplaatsen zijn aanwezig in de Inktpot en in gebouwen aan het Smakkerlaarsveld. Bij het Smakkelaarsveld betreft het een zomer-, paar- en vermoedelijk winterverblijf van de gewone dwergvleermuis. Deze bevindt zich ter hoogte van de appartementen boven de Mediamarkt op de hoek van het Smakkelaarsveld en de Catharijnesingel. Deze foerageergebieden en verblijfplaatsen liggen buiten de projectlocatie van het Noordgebouw. In de omgeving zijn vliegroutes vastgesteld maar ook deze liggen niet binnen de projectlocatie.

Daarnaast zijn in het onderzoeksgebied van Tauw beschermde planten aangetroffen zoals de gele helmblom langs de Catharijnebaan en het Waterdrieblad dat is waargenomen aan de Weerdsingel. Dit is buiten de projectlocatie voor het Noordgebouw.

Op de projectlocatie van het Noordgebouw zijn in de onderzoeken van Tauw geen beschermde soorten van de Flora- en Faunawet aangetroffen.

4.2 Veldonderzoek

Ten tijde van het veldbezoek op 17 december 2014 bestond de projectlocatie grotendeels uit bouwterrein en een fietsenstalling, zie ook figuur 3. De projectlocatie is bouwrijp gemaakt en er vinden momenteel allerlei werkzaamheden plaats. De projectlocatie is hierdoor ongeschikt voor beschermde soorten door het ontbreken van habitat. Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde soorten van de Flora- en Faunawet aangetroffen en deze worden ook niet verwacht. Dit wordt hieronder per soortgroep toegelicht.

Vogels met jaarrond beschermde nesten en vleermuizen

Er zijn geen bomen of struiken aanwezig waarin vogels kunnen broeden en vleermuizen kunnen verblijven. De bebouwing aan het Stationsplein zijn mogelijk geschikt voor vleermuizen en broedende vogels. Tijdens de onderzoeken van Tauw zijn deze niet aangetroffen op de projectlocatie voor het Noordgebouw. Langs het gebouw vinden momenteel veel werkzaamheden plaats. Door de drukte, geluid en licht die hier mee gepaard gaat zijn de gebouwen onaantrekkelijk voor broedende vogels en voor vleermuizen. De werkzaamheden ten behoeve van het Noordgebouw zal de bestaande bebouwing aan het Stationsplein niet aantasten. Op de projectlocatie staat een elektrahuisje maar deze is niet toegankelijk voor dieren. Door het ontbreken van begroeiing, watergangen, een lichtarme omgeving is het gebied ongeschikt als vliegroute en foerageergebied van vleermuizen. Er worden derhalve geen negatieve effecten verwacht op vogels met jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Adviesnota

Broedvogels algemeen

De eerder genoemde bebouwing aan het Stationsplein en het station zijn geschikt voor algemeen broedende vogels zoals de stadsduif en spreeuwen. Tijdens het onderzoek van Tauw zijn spreeuwen aangetroffen op de perrons, er zijn geen broedgevallen aangetroffen. Tijdens het veldonderzoek op 17 december 2014 zijn geen spreeuwen waargenomen op de perrons binnen de projectlocatie. In de huidige situatie zijn de perronkappen vervangen en deze zijn ook minder geschikt als nestplaats voor spreeuwen. De werkzaamheden aan het Noordgebouw tasten de bebouwing aan het Stationsplein niet aan. Het Noordgebouw wordt wel deels over de perrons geplaatst. Hierbij dient rekening te worden gehouden met algemeen broedende vogels (stadsduiven) zoals beschreven onder “aanbevelingen”. Het verstoren van broedende vogels is namelijk in strijd met de Flora- en Faunawet.

Amfibieën

In het gebied is veel open zand aanwezig, dit is aantrekkelijk biotoop voor de rugstreeppad. Deze soort wordt echter niet verwacht op de projectlocatie omdat deze niet in de directe omgeving voorkomt, de locatie midden in stedelijk gebied ligt met weinig geschikt biotoop voor deze soort en er op de projectlocatie continu werkzaamheden plaats vinden.



Figuur 3: impressie van de projectlocatie december 2014.

5. Resultaten gebiedsbescherming

De projectlocatie ligt niet in een beschermd gebied. Er is geen Natura 2000 gebied, EHS gebied en Beschermd Natuurmonument aanwezig. Nabij de projectlocatie ligt wel een (wenselijke) verbinding uit het Groenstructuurplan 2007 van de gemeente Utrecht. Zoals in figuur 4 is te zien

Adviesnota

betreft het de watergang aan de Sijpensteinsekade/Sijpenstijnsetunnel. Er vindt geen ruimtebeslag op deze verbinding plaats door de aanleg van het Noordgebouw. Compensatie voor deze werkzaamheden is daarom niet noodzakelijk.



Figuur 4: ligging groenstructuur (groene lijnen) gemeente Utrecht ten opzichte van de projectlocatie (paars kader). De rode en zwarte lijnen geeft het spoor aan.

6. Conclusie

Er zijn net als bij de onderzoeken van Tauw (2008, 2009, 2012) geen beschermde soorten van de Flora- en Faunawet aanwezig op de projectlocatie van het Noordgebouw en deze worden ook niet verwacht. Er is geen ruimtebeslag op groenverbindingen van de gemeente Utrecht.

7. Aanbevelingen

Voor de werkzaamheden gelden onderstaande aanbeveling.

1. Werkzaamheden aan de perrons, dienen buiten het broedseizoen (15 maart – 15 juli) te worden uitgevoerd. Indien werken buiten het broedseizoen niet mogelijk is, moet door een ter zake kundige worden vastgesteld dat er geen broedende vogels aanwezig zijn. Indien er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn mag er niet gewerkt worden.
2. Tijdens eventuele nachtelijke werkzaamheden en in de eindsituatie dient uitstraling van kunstlicht naar de omgeving zoveel mogelijk te worden beperkt. Hiertoe dient gebruik te worden gemaakt van gerichte verlichting waarbij de bebouwing aan het Stationsplein ten noordoosten van het station wordt ontzien.

Adviesnota

Bijlage 1: Wettelijk kader

De toets is gericht op de aanwezigheid van beschermde soorten en beschermde gebieden. De soortbescherming is in de wet geregeld middels de Flora- en faunawet. De gebiedsbescherming is geregeld middels de Natuurbeschermingswet (Natura 2000 gebieden en beschermde natuurmonumenten) en ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur middels het beleid uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.

Flora- en faunawet

Soortbescherming in Nederland is geregeld in de Flora- en faunawet. Deze wet is op 1 april 2002 in werking getreden en voorziet in de bescherming van een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren.

Voor de beschermde soorten geldt een aantal verbodsbepalingen zoals weergegeven in onderstaand kader.

Artikel 8:

Het is verboden beschermde planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, te vernielen, te beschadigen, te onttwortelen of op een andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9:

Het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10:

Het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11:

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12:

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13:

Het is verboden beschermde planten en dieren te vervoeren of onder zich te hebben.

Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen voor de in de wet genoemde beschermde soorten geldt voor alle in het wild voorkomende planten en dieren in Nederland de zorgplicht (artikel 2). Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen.

Ontheffing

Bij de Flora- en faunawet kan onder voorwaarden van het verbod op schadelijke handelingen worden afgeweken met een ontheffing of vrijstelling. De beschermde soorten zijn na het

Adviesnota

inwerking treden van de AMvB artikel 75 in 2005, verdeeld in drie categorieën (tabellen) waarvoor verschillende toetsingscriteria gelden voor het verkrijgen van een ontheffing.

Tabel 1 (algemene soorten)

Het betreft beschermde soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Hiervoor geldt een vrijstellingsregeling als bij ingrepen sprake is van bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen.

Tabel 2 (overige / licht beschermde soorten)

Het betreft beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt wanneer gewerkt wordt volgens een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Wanneer er geen gedragscode is, zal ontheffing aangevraagd moeten worden. Voorwaarde is dat er geen afbreuk gedaan mag worden aan de gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau). Dit is de zogenaamde 'lichte toets'.

Tabel 3 (streng beschermde soorten)

Het betreft streng beschermde soorten. Dit betreft soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Daarnaast betreft het soorten die door Nederland aan deze lijst zijn toegevoegd middels een AMvB van artikel 75. Voor deze soorten wordt alleen ontheffing verleend als er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan:

- Er is geen andere bevredigende oplossing, waarbij gezocht moet worden naar alternatieven voor de locatie of voor de ingreep;
- Er is sprake van een in of bij wet genoemd belang;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van de instandhouding van de soort;
- Er wordt zorgvuldig gehandeld ten aanzien van de soort.

Deze criteria worden ook wel omschreven als de 'uitgebreide toets'.

Vogels

Vogels maken geen onderdeel uit van de tabellen. Alle vogels zijn in dezelfde mate beschermd. Broedende vogels met nesten, eieren of niet vliegvlugge jongen zijn, in navolging van de Europese Vogelrichtlijn, strikt beschermd; voor verstoring van broedgevallen wordt in principe geen ontheffing gegeven. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen (circa 15 maart – 15 augustus) plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn. Uitzondering zijn vogels met jaarrond beschermde nesten. Voor het verstoren, beschadigen of vernietigen van jaarrond beschermde vogelnesten is altijd een ontheffing benodigd, ook als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden. Bij een ontheffingaanvraag, zal de uitgebreide toets zoals beschreven onder soorten van tabel 3 worden toegepast. Het in of bij wet genoemd belang moet in de Vogelrichtlijn zijn opgenomen. In augustus 2009 is door de Minister van (destijds) LNV nieuw beleid voor het beoordelingskader van Flora- en faunawetontheffingaanvragen aangekondigd. Met dit nieuwe beleid is een nieuwe vogellijst afgegeven. In deze vogellijst is onderscheid gemaakt tussen soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (vogels van categorie 1 t/m 4) en soorten waarvoor de nesten niet jaarrond zijn beschermd, maar waarvoor wel inventarisatie gewenst is (vogels van categorie 5). Indien vogels uit de laatste groep in de projectlocatie aanwezig zijn moet een omgevingscheck gedaan worden om te kijken of in de directe omgeving voldoende alternatieven aanwezig zijn. Wanneer in de omgeving onvoldoende broedbiotoop aanwezig is, zijn ook de nesten van soorten uit categorie 5 jaarrond beschermd (min LNV, augustus 2009).

Adviesnota

Functionaliteit behouden

Door een wijziging in de beoordeling van ontheffingaanvragen in augustus 2009, is het mogelijk om te voorkomen dat een ontheffing nodig is. Dit is het geval wanneer mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de 'functionele leefomgeving' van dieren intact blijft. Dit betekent bijvoorbeeld dat er voorafgaand aan de ingreep nieuw leefgebied wordt gerealiseerd. Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor vogels kan dit van belang zijn omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen bij een beperkt aantal belangen welke in respectievelijk de Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn worden aangegeven. Door uitspraken van de Raad van State (op 3 oktober 2012, uitspraak 201108112/1/A3 en 11 juli 2012, uitspraak 201104809) moet een dergelijke werkwijze echter zorgvuldig worden onderbouwd waarbij er toch sprake kan zijn van een ontheffing.

Rode Lijst

Een Rode Lijst bevat een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de minister van EZ. Rode lijsten hebben geen juridische status. Als een soort op de lijst komt, is deze niet automatisch beschermd. Daarvoor moet de soort worden aangewezen onder de Flora- en faunawet. De Rode lijsten helpen daarbij. Deze lijsten worden ook gebruikt om te toetsen of de beleidsdoelen over biodiversiteit worden gehaald (www.rijksoverheid.nl).

Natuurbeschermingswet

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet in werking getreden. Hiermee zijn de verplichtingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, voor zover die zien op gebiedsbescherming, geïmplementeerd in het Nederlands recht. Directe toetsing aan de Vogel- en Habitatrichtlijn is daarmee niet meer aan de orde. Onder de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 worden de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden aangewezen en beschermd. Deze worden gezamenlijk Natura 2000-gebieden genoemd. Daarnaast worden Beschermd Natuurmonumenten en Wetlands aangewezen en beschermd. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de minister van EZ. Voor alle Natura 2000 gebieden worden beheerplannen opgesteld. Deze beheerplannen maken duidelijk welke activiteiten wel en niet mogelijk zijn in en om die gebieden.

EHS

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. De EHS is als beleidsdoel opgenomen in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De SVIR vervangt verschillende rijksbeleidsstukken zoals de Nota Ruimte en de Nota Mobiliteit. De juridische borging van de nationale ruimtelijke belangen die in de SVIR worden aangewezen vindt plaats via het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). De rijkslijn zoals verwoord in het SVIR en Barro is dat er bij EHS geen sprake is van externe werking.

Provincies wijzen in hun structuurvisie de gebieden aan die onder de EHS vallen. In of in de nabijheid van EHS-gebied geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe plannen of projecten zijn niet toegestaan als ze de wezenlijke (potentiële)waarden en kenmerken van het EHS-gebied significant aantasten, tenzij er sprake is van redenen van groot openbaar belang en er geen reële alternatieven zijn. De schade dient in dat geval door mitigerende maatregelen zoveel mogelijk

Adviesnota

beperkt te worden. De restschade dient te worden gecompenseerd. De planologische bescherming van de EHS vindt plaats in op basis van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen bestemmingsplannen.